

مختصری بر اهمیت پزشکی قانونی در ایران

۱- طاها اسلامی

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

۲- محمدعلی ناصری‌نیا

کارشناسی ارشد حقوق عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

۳- مهدی محمدی رفعت‌پناه

کارشناسی ارشد حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

چکیده

پزشکی قانونی نقش مهمی در تلاقی مراقبت‌های بهداشتی و نظام حقوقی ایفا می‌کند و بینش‌های اساسی را در مورد علل و شرایط پیرامون جراحات و مرگ‌ها ارائه می‌دهد. این مقاله اهمیت پزشکی قانونی را در تحقیقات جنایی، برجسته می‌کند. کارشناسان پزشکی قانونی با به کارگیری دانش پزشکی در مسائل حقوقی به شناسایی قربانیان، تعیین علت مرگ و ارزیابی صدمات کمک می‌کنند و از این طریق به عدالت و پاسخگویی کمک می‌کنند. علاوه بر این، پیشرفت در تکنیک‌های پزشکی قانونی، مانند تجزیه و تحلیل DNA و سم‌شناسی، دقت و قابلیت اطمینان شواهد ارائه شده در دادگاه را افزایش داده است. در نهایت، اهمیت پزشکی قانونی فراتر از موارد فردی است. همچنین به عنوان یک ابزار حیاتی برای ایمنی اجتماعی، کمک به جلوگیری از جرم و اطلاع‌رسانی سیاست‌های بهداشت عمومی عمل می‌کند.

واژگان کلیدی: پزشکی قانونی، کالبدشکافی، قوانین کیفری

مقدمه

پزشکی قانونی عبارت است از بکار بردن دانش پزشکی در کارهای مربوط به حقوق و تکالیف مردم در جامعه (ادیب، ۱۳۲۷). پزشکی قانونی یا دادپزشک مرجعی صاحب صلاحیت برای اظهار نظر پزشکی حقوقی در دادگاهها است. علم پزشکی قانونی که اغلب بصورت کلمه اختصاری (پزشکی قانونی) بکار می‌رود، استفاده از طیف گسترده ای که علوم برای پاسخ به سوالات مورد نظر در نظام قانونی است. (همان منبع). امروزه بهره گیری از انواع روش های اثبات جرم، یکی از نشانه های پویایی و خلاقیت و توسعه یافتگی نظام های قضایی بوده و با توجه به ارتباط نزدیک مباحث جرم و جنایت و ابزارهای علمی مرتبط با کشف جرائم و جنایات، موضوع پزشکی قانونی و تاثیراتی که نظریه های پزشکی قانونی میتوانند در اثبات جنایت داشته باشند، اولویت و اهمیت چشمگیر یافته است. این رشته علمی اغلب در رابطه با جرم و جنایت و با اقدامات مدنی کاربرد دارد. علاوه بر ارتباط این رشته با نظام حقوقی، علم پزشکی قانونی شامل قواعد و روش شناسی علمی و عالمانه برای کشف حقایق مرتبط با یک حادثه و یا صحنه سازهایی مجرمان در محل جرم و کشف مواردی در ارتباط با جسد می‌باشد.

پزشکی قانونی در سراسر دنیا نقطه وصل دو شاخه مهم از دانش و معرفت بشری و فصل مشترک دو عرصه مهم از حیات در جوامع مدنی یعنی عدالت و طبابت است.

هم اکنون پزشکی قانونی در مورد مرگ‌های ناگهانی طبیعی در بالغین و کودکان، شکنجه و مرگ در زندان، تشخیص هویت، تروماتولوژی (ضرب و جرح)، سلاح گرم و انفجارات، خفگی‌ها، غرق‌شدگی‌ها، تروماهای حرارتی (سوختگی، سرمازدگی، گرم‌زدگی)، برق‌گرفتگی و صاعقه‌زدگی، حاملگی و سقط جنین، نوزادکشی، کودک‌آزاری، مسائل جنسی در پزشکی قانونی، کلیات سم‌شناسی، الکل‌ها، داروهای مخدر و توهم‌زا، آفت‌کش‌ها، سموم گازی و سموم دارویی، مرگ در محیط کار و غیره آزمایش، تحقیق و اعلام نظر کرده و نتایج آن را بر اساس طبقه بندی به مراجع قضایی یا رسانه‌ها اعلام می‌کند.

در ایران پزشکی قانونی سازمانی است به منظور کارشناسی در امور پزشکی که نظریات آن برای مراجع قضائی و سایر دستگاه‌های دولتی مستند باشد و بررسی و تحقیق در امور پزشکی قانونی در پیشگیری از وقوع جرم تشکیل شده است. رئیس این سازمان از سوی رئیس قوه قضائیه از میان پزشکان واجد صلاحیت تعیین می‌شود.

ماهیت پزشکی قانونی

یکی از مهم‌ترین بخشهای علوم جنایی و قضایی که از اصلی‌ترین وظایف آن تشخیص علت مرگ انسانها است پزشکی قانونی است. در خیلی از دعاوی کیفری مثل قتل، تجاوز جنسی و تجاوز به عنف و ... که به وقوع می‌انجامد، حضور پزشکی قانونی پررنگ می‌شود. به طور کلی پزشکی قانونی سازمانی است وابسته به قوه قضائیه که به منظور کارشناسی در امور پزشکی و تحقیق در امور پزشکی قانونی در پیشگیری از وقوع جرم تشکیل شده و نظریات آن برای مراجع قضایی و سایر سازمان های دولتی مستند می‌باشد. همچنین گفتنی است رئیس این سازمان از سوی رئیس قوه قضائیه و از میان پزشکان واجد صلاحیت تعیین میشود. (بی‌آزار شیرازی، ۱۳۸۳). این سازمان مطابق با ماده یک «قانون تشکیل سازمان پزشکی قانونی کشور»، با اهداف خاصی تشکیل شده است که از جمله آنها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- اظهار نظر در امور پزشکی قانونی و کارشناسی آن، کالبدشکافی و انجام امور آزمایشگاهی و پاراکلینیکی به دستور مراجع ذی‌صلاح قضایی

۲- پاسخ به استعلامات ادارات و سازمان‌های وابسته به قوه قضاییه و سایر دستگاه‌های دولتی

۳- اجرای برنامه های کارآموزی پزشکی قانونی و بررسی صالحیت علمی داوطلبان خدمت پزشکی قانونی در سازمان

۴- همکاری علمی و انجام امور آموزشی و پژوهشی مورد نیاز دانشگاه‌ها که برای پیشبرد اهداف سازمان و دانشگاه‌ها مفید می‌باشد، تبادل اطلاعات علمی مورد نیاز با مراکز آموزشی داخل و خارج کشور. (دانش پرور، ۱۳۸۶).

۵- پزشکیانی که در این حوزه فعالیت دارند وظیفه تعیین علت مرگهای ناگهانی را به عهده دارند تا بتوانند مشخص کنند فرد در اثر خودکشی، قتل، تصادف، و یا دالیل طبیعی جاناش را از دست داده‌است. پزشکان قانونی برای تعیین دلیل مرگ از مجموعه ابزار و وسایلی و تکنیک‌هایی برخوردارند که رایجترین آنها کالبدشکافی است. (رشادتی، ۱۳۸۸).

پیشرفت تکنولوژی و دانش در سراسر جهان در افزایش دقت تشخیص پزشکان و آسیب شناسان قانونی بسیار تاثیرگذار بوده است، آزمایش‌های DNA نمونه‌ای قابل توجه در زمینه پیشرفت‌هایی است که در علم پزشکی قانونی صورت گرفته است، پدیده‌های که با معرفی‌اش به متخصصان پزشکی قانونی تمامی تکنیک‌های موجود را متحول ساخت. (همان منبع).

تاریخچه پزشکی قانونی

سابقه پزشکی قانونی شاید به قرن‌های گذشته بر گردد. پزشکی قانونی شامل عملیات و آزمایش‌هایی است که متخصصین برای کشف جرایم، اتهامات یا صداقت افراد یا احراز آسیب‌های پنهان به اجرا در می‌آورند تا قاضی براساس قرائن و شواهد بتواند حکم صادر کند.

۱. صدور حکم علیه زلیخا براساس بررسی پیراهن چاک خورده یوسف (ع)،

۲. بررسی و آزمایش‌های مکرر امام علی (ع) برای کشف جرم و اتهام یا صداقت افراد،

۳. آزمایش‌ها و عملیات طبای اسلامی مانند ابوعلی سینا برای اثبات مرگ یا زنده بودن شخص،

۴. قوانین موجود دایره حسیه اسلامی،

۵. ارجاع فقه و حقوق اسلامی به پزشکان عادل و متخصص برای تشخیص موضوعات احکام،

نمونه‌هایی از سوابق و مستندات پزشکی قانونی در اسلام است. (بی آزار شیرازی، ۱۳۸۳).

پزشکی قانونی و زیرشاخه‌های تخصصی و فوق تخصصی آن همچون سایر رشته‌های پزشکی در دهه‌های اخیر دچار تحولات عظیمی شده است و هر روز ابعاد تازه‌ای در آن ظهور می‌نماید. امروزه با وجود پیچیدگی و ابعاد متنوع جرم و جنایت، بدون بهره‌برداری از منابع علمی جدید پزشکی قانونی و تکنولوژی‌های نوین و همچنین استفاده از نیروهای متبحر و متخصص، اعلام نظر کارشناسی پزشکی قانونی برای کشف حقیقت کاری بسیار دشوار و اغلب غیرممکن است. پزشک قانونی یا دادپزشک در تمدن باستان ایران، مرجعی ذی صلاح برای اظهار نظر پزشکی حقوقی در محاکم بود. پس از انقلاب مشروطه و با تشکیل وزارت عدلیه، حضور پزشکان قانونی در مجاورت دادگاه‌ها ضرورت یافت.

در قرن شانزدهم در اروپا پزشکان ارتش و دانشگاهیان شروع کردند به گردآوری اطلاعات پیرامون مرگ‌هایی که در اثر قتل، خودکشی و حادثه اتفاق افتاده بودند. جراحی فرانسوی که در ارتش شاغل بود درخصوص آثار مرگ در اثر خشونت بر اندام‌های داخلی بدن به تحقیق پرداخت. دو جراح ایتالیایی نیز با بررسی تغییرات ساختار جسد در اثر آسیب، پایه علم آسیب شناسی را بنا نهادند.

در اواخر سال‌های ۱۷۰۰ میلادی چنین موضوعاتی بسیار به نگارش درآمدند. در سال ۱۷۷۶ یک شیمیدان سوئدی طریق استفاده از آرسنیک در اجساد را بررسی کرد و در سال ۱۸۰۶ این تحقیق توسعه یافت و دیگر شیمیدانان اثر آرسنیک بر جداره روده و تشخیص سم در بدن مقتول را بررسی و به یافته‌های مهمی دست یافتند.

ارتباط بین علم پزشکی و قانون در تشخیص جرم، شناسایی مجرم و روش به قتل رساندن مقتول منجر به تغییر ساختار دادگاه‌ها و تربیت قضات برای قضاوت پرونده‌های قضایی شد. در قرن بیستم آسیب شناسان انگلیسی پیشگامان ایجاد رشته علمی جدیدی تحت عنوان «علم پزشکی قانونی» شدند و در سال ۱۹۰۹ اولین مرکز پزشکی قانونی در دانشگاه لوسان انگلستان بنا نهاده شد.^۱

در قوانین حمورابی به این موضوع اشاره شده که با استفاده از پزشکان قانونی برای اجرای شناخت جرایم علیه انسان و اجرای احکام، استفاده می‌شده است که در کشور ما هم با شکل گیری قوانین در کشور حدود ۱۰۰ سال پیش پزشک قانونی در ادارات عدلیه و دادگستری‌ها با سازمان‌های قضایی همکاری می‌کردند. (کراچیان، و همکاران، ۱۳۹۰).

در ایران پزشکی قانونی سازمانی است وابسته به قوه قضائیه که به منظور کارشناسی در امور پزشکی که نظریات آن برای مراجع قضائی و

۱ - magiran.com، روزنامه ایران، شماره ۴۵۹۴، ۸۹/۶/۱۵، صفحه ۲۰ (اندیشه).

سایر سازمان‌های دولتی مستند باشد و بررسی و تحقیق در امور پزشکی قانونی در پیشگیری از وقوع جرم تشکیل شده‌است. در حال حاضر سازمان پزشکی قانونی در ایران سازمانی مستقل و زیر نظر رئیس قوه قضائیه می‌باشد و رئیس آن توسط رئیس قوه قضائیه انتخاب می‌شود. پزشکی قانونی به شکل نوین آن در ایران از حدود نه دهه پیش به صورت اداره‌ای وابسته به وزارت دادگستری فعالیت خود را آغاز کرد. با توسعه روش‌های کشف جرم و افزایش نیاز مجامع قضایی به خدمات پزشکی قانونی به اداره کل تبدیل شد و در سال ۱۳۷۲ با عنایت به توسعه کمی و تخصصی‌تر شدن این خدمات با تصویب مجلس شورای اسلامی، سازمان پزشکی قانونی کشور به عنوان سازمانی مستقل و زیر نظر رئیس قوه قضائیه تأسیس شد. در حال حاضر سازمان پزشکی قانونی کشور یک سازمان تخصصی است که گام‌های بلندی برای نیل به استانداردهای بین‌المللی برداشته است و نقش تعیین‌کننده‌ای در پرونده‌های قضایی مرتبط دارد. این سازمان با بیش از ۳۲۰ مرکز در سطح کشور سالانه حدود دو میلیون مورد کارشناسی برای مراجع قضایی انجام می‌دهد. از این میزان کارشناسی حدود ۸۱ درصد مربوط به حوزه معاینات بالینی و کمیسیون‌های تخصصی، ۱۵ درصد مربوط به حوزه آزمایشگاهی و حدود ۴ درصد در رابطه با معاینه و بررسی اجساد با مرگ‌های غیرطبیعی و مشکوک است. طبق بررسی‌های انجام شده بیش از ۹۸ درصد از نظرات کارشناسی پزشکی قانونی عیناً مورد پذیرش و بهره‌برداری مراجع قضایی قرار می‌گیرد.

اولین سابقه پزشکی قانونی نوین در ایران به سال ۱۸۵۰ بر می‌گردد که دکتر پولاک توسط امیر کبیر به ایران دعوت شد، تا علت مرگ یک مهندس اتریشی را که در ایران مشغول به کار بود مشخص نماید. با کالبد گشایی علمی، علت قوت مسمومیت با گاز ذغال (منواکسید کربن) تعیین گردید. جسد ناصرالدین شاه نیز جهت تعیین علت فوت کالبد گشایی گردید.

وظایف قضایی پزشکی قانونی

قرن‌ها پیش از تأسیس مراکز پزشکی قانونی در جهان، امام علی (ع) که به تعبیر پیامبر اکرم بهترین قاضی صدر اسلام بود به بررسی‌ها و آزمایش‌ها برای کشف جرایم و اتهامات یا صداقت افراد می‌پرداختند. در قضاوت‌های شگفت آن حضرت نمونه‌های متعددی برای سابقه پزشکی قانونی در اسلام یافت می‌شود.

وظایف قضایی پزشکی قانونی عبارتند از: «انجام ارجاعات قضات دادگستری، بازپرسان و افسران پلیس و سایر ضابطین دادگستری مانند کارشناسی‌های پزشکی قانونی، بازدید جسد، کالبدگشایی و غیره که منظور از آن‌ها آسان کردن عمل قضاوت برای قضات می‌باشد.» پزشک قانونی تنها فردی است که باید اشکالات حاصل از برخورد با آثار مختلف در اجساد را حل کند. گرچه نظریه پزشکی قانونی به عنوان دلیل محسوب نمی‌شود؛ اما در پرونده‌ها تأثیرگذار است و قرینه‌ای است در کنار سایر قرائن که موجب ایجاد علم برای قاضی می‌شود و به صحت انتساب جرم به شخص یا اشخاص کمک می‌کند.

در واقع وظیفه اصلی پزشکی قانونی همکاری نزدیک با مقامات قضایی و انتظامی برای تعیین سرنوشت پرونده‌های جنایی است و چراغ تابناکی فرا راه قاضی است تا با استفاده از آن از پیچ و خم‌ها و تنگناها بگذرد و به مقصد خود که رسیدن به اطلاعات دقیق و صحیح و کامل برای تعیین سرنوشت متهم است برسد.

ارزش قضایی کارشناس پزشکی قانونی

علی‌الاصول در امور جزائی ارجاع یا عدم ارجاع موضوع به پزشکی قانونی بسته به نظر مقام قضایی است و دادگاه الزامی به ارجاع ندارد، اما در صورتی که موضوع جنبه فنی و تخصصی داشته باشد دادگاه‌ها راساً حق اظهار نظر ندارند و باید موضوع به کارشناس پزشکی قانونی ارجاع گردد. کارشناس علاوه بر این که می‌تواند در صورت حصول علم برای دادگاه موجب تبرئه یا اثبات ارتکاب جرم توسط متهم گردد، می‌تواند به عنوان دلیلی بر کشف حقیقت امر مورد استفاده قرار گیرد و در صورت ارتکاب جرم توسط متهم به استناد ادله دیگر، نظریه کارشناس در میزان مجازاتی که دادگاه برای جرم کارشناسی تعیین می‌نماید نیز دخالت دارد. در حال حاضر نظرات کارشناس برپایه اصول علمی و با کمک پیشرفته‌ترین وسایل آزمایشگاهی که امکان خطر و اشتباه در آن‌ها به حداقل رسیده و انجام می‌گردد. فلذا چون کارشناسی بر مبنای علمی و ادله فنی استوار می‌باشد دلیلی قاطع و بسی بالاتر از شهادت تلقی می‌گردد. با عنایت به ارزش

واهمیت نظرات کارشناسان باید ترتیبی اتخاذ شود که ارزش قضایی و اثباتی آنها مورد توجه قرار گیرد. (منبع پیشین).

فرآیند حضور پزشک در صحنه جنایت در قانون ایران

به موجب ماده ۷۳ آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۱ / ۶ / ۱۳۹۰ معاینات محل توسط مستنطق یا اهل خبره به عمل می آید و به موجب ماده ۷۸ همین قانون دعوت اهل خبره منوط به اطلاعات علمی و فنی و یا معلومات مخصوصه در رابطه با موضوعی که اظهار نظر خواهند نمود می باشد. در ماده ۷۹ نیز آمده است: «در موقع تحقیقات اهل خبره، مستنطق هر گاه لازم بداند حاضر خواهد شد.»

ماده ۸۲ آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۸۰ مقرر می داشت: «برای معاینه اجساد اموات و جراحات و آثار و علایم ضرب و شتم و غیره مستنطق طبیب را دعوت می کند در این مورد اطبای عدلیه دعوت می شوند و اگر اشخاص مذکور نتوانند حاضر شوند یا در جایی از اطبای مذکور نباشد طبیب دیگر را می توان دعوت کرد.» و ماده ۱۲۸ و ۱۳۰ آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ «صحنه جرم باید توسط گروه بررسی صحنه جرم که حسب مورد متشکل از پزشکی قانونی، کارشناسان بررسی صحنه جرم و ... تحت نظارت بازپرسی و در صورت ضرورت به سرپرستی وی بررسی شود.»

به موجب ماده ۸۳ قانون فوق، مستنطق می تواند از چند نفر طبیب دعوت کند و به موجب ماده ۸۴ تا ورود طبیب، مستنطق اقدامات لازم را برای حفظ جسد متوفی و تحقیقات هویت متوفی و چگونگی فوت و غیره به عمل می آورد.

نکات ذیل از بررسی این مواد قابل توجه است:

چون بحث وظایف مستنطق در امور کیفری است، فلذا اموات که به مرگ مشکوک فوت شوند مورد نظر می باشد. معاینه جسد توسط طبیب بخشی از معاینات در تحقیقات مستنطق محسوب می گردد. حضور طبیب به عنوان اهل خبره صورت می پذیرد. در این قانون پزشک قانونی وجود ندارد و ظاهراً در آن زمان این رشته هنوز در ایران وجود خارجی نداشته است.

آیین نامه پزشکی قانونی مصوب ۱۳۴۶:

این آیین نامه بر اساس ماده ۵ قانون تشکیلات دادگستری، در بند اول از ماده یک آن آمده است: «اظهار نظر علمی در امور پزشکی قانونی وانجام کارهای آزمایشگاهی پزشکی قانونی و کالبد شکافی افراد که از طریق مقامات صلاحیت دار قضایی و یا ضابطین دادگستری در مرکز و یا شهرستان ها به آن ارجاع می گردد و پاسخ به استعلامات رسیده از مقامات قضائی واداری.» نکات قابل توجه در قانون فوق عبارت است از ایجاد آیین نامه مستقل برای نوع عملکرد پزشکان قانونی استفاده از واژه کالبد شکافی برای اولین بار در متون قانونی.

قانون اصلاح موادی از قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۶۱

در ماده ۲۶۰ این قانون آمده است: «به طور کلی در امور کیفری و جرایم، گزارش کتبی ضابطین دادگستری و اشخاصی که برای تحقیق در امور کیفری مأمور شده اند و همچنین اظهارات گواهان و کارشناسان معتبر است به شرط آنکه ضابطین و کارشناسان و گواهان لااقل دو نفر و عادل باشند مگر آنکه بر خلاف حکم قطعی قاضی باشد.»

این قانون گرچه به طور مستقیم ارتباطی به کالبدشکافی ندارد، لیکن مؤید این معناست که اولاً نظریات پزشکان قانونی، کارشناسی محسوب می گردد ثانیاً نظریات پزشکان قانونی حداقل توسط دو پزشک بایستی ارایه شود. ثالثاً وارد کردن کارشناس به جای اهل خبره گرایش به اطلاعات علمی نظر دهنده را تأکید می نماید.

قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸

مبحث ششم از فصل دوم باب اول قانون فوق، اختصاص به معاینه محل و تحقیقات محلی دارد و مواد ۵۹ تا ۷۹ به طور مشروح افرادی را که معاینه محل انجام می‌دهند و یا در آنجا حضور می‌یابند و شیوه‌های آن و نحوه تحقیقات و سایر موارد مرتبط را تعیین نموده است. بر خلاف قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۰ که دعوت از طبیب توسط قاضی را صرفاً به دلیل خبره بودن بیان می‌کند. در قانون حاضر نیز اگرچه پزشک را اهل خبره معرفی می‌کند لیکن برای معاینه اجساد قاضی را در ابتدای امر مکلف به اخذ نظر پزشکی قانونی می‌نماید در ماده ۸۸ این قانون آمده است: « برای معاینه اجساد و جراحات و آثار و علائم ضرب و صدمه‌های جسمی و آسیب‌های روانی و سایر معاینه‌ها و آزمایش‌های پزشکی، قاضی از پزشک قانونی معتمد دعوت می‌نماید و اگر پزشک قانونی نتواند حضور یابد و یا در جایی پزشک قانونی نباشد، پزشک معتمد دیگری دعوت می‌شود. هر گاه پزشک قانونی در امری تخصصی نداشته باشد قاضی می‌تواند از پزشک متخصص دعوت به عمل آورد.» (رشادتی، جعفر، ۱۳۸۷). و در ماده ۱۳۰ قانون آیین دادرسی کیفری نیز کلمه باید برای تایید آورده شده است.

کالبدشکافی در قوانین کیفری ایران

در بند ۱ از ماده ۱ آیین نامه پزشکی قانونی مصوب ۲۷ / ۲ / ۴۶ و نیز در بند ۱ از ماده ۱ قانون تشکیل سازمان پزشکی قانونی کشور مصوب ۱۳۷۲ واژه کالبدشکافی به صورت قانونی ذکر شده است. در حقوق جزا به مفهوم عام و در آئین دادرسی کیفری، تعریفی برای کالبدشکافی ارایه نگردیده است. شناسایی این مفهوم مستلزم بررسی نحوه دخالت پزشکان قانونی و اطباء در امر معاینات اجساد در روند تقنینی و تاریخی در قوانین جزای ایران می‌باشد. نگرش به قوانین تلقی خبره، کارشناس، متخصص به پزشکان قانونی را می‌رساند، لیکن معاینه و معاینات عنوان کلی است که در تحقیقات کیفری برای جسد و یا سایر موارد مورد نیاز درج شده است و به همین اعتبار کالبدشکافی نیز بخشی از معاینات و تحقیقات مقدماتی کیفری محسوب می‌گردد. به این مطلب در حال حاضر در ماده ۸۸ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری اشاره شده است. (منبع پیشین).

تحقیقات مقدماتی و کشف جرم

منظور از کشف جرم که در قانون اساسی نیز مورد اشاره قرار گرفته است، چیست و این وظیفه خطیر را در حال حاضر چه نهادی در کشور عهده‌دار است؟ منظور از کشف جرم یعنی آشکار شدن آن، منظور آشکار کردن عملی کیفری و ممنوع است. یعنی طوری این کیفر آشکار شود که مقامات قضایی و مردم عادی نیز از آن اطلاع داشته باشند. کشف جرم در نظام فعلی از وظایف ضابطان دادگستری و پلیس قضایی است.

برای کشف جرم در قوانین کشور قواعد مشخصی وجود ندارد، اما برای کشف جرم و البته سریع‌تر کشف کردن جرایم باید آموزش‌هایی به افراد متخصص داده شود و این کار آگاهانه و با حضور نیروهای خاص انجام پذیرد. هر اندازه که پلیس قضایی در این زمینه آموزش بیشتری دیده باشد و به کار خود مسلط‌تر باشد، می‌توان گفت که به همان اندازه کشف جرم و بر ملا شدن جرایم در کشور پیشرفت بیشتری کرده و راحت‌تر می‌توان جرایم را کشف و در جامعه عدالت قضایی بیشتری ایجاد کرد، البته در عین حال کشف جرم می‌تواند دلیلی باشد تا افراد کمتری به انجام جرایم پرداخته و به نوعی جنبه پیشگیری از جرم نیز داشته باشد.^۲ در قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری در باب اول کشف جرم و تحقیقات مقدماتی ابتدا به ضابطان دادگستری و تکالیف آنها اشاره

^۲ - آخوندی، محمود، گفتگو با روزنامه حمایت، <http://rahemaghsoud.ir>

شده و سپس در ماده ۱۹ در تعریف تحقیقات مقدماتی می‌گوید: «تحقیقات مقدماتی مجموعه اقداماتی است که برای کشف جرم و حفظ آثار و ادله وقوع آن و تعقیب متهم از بدو پیگرد قانونی تا تسلیم به مرجع قضایی صورت می‌گیرد.».

دستور قضایی

ماده ۷۸ قانون یادشده نیز اشاره می‌کند: «معاینه محل توسط قاضی دادگاه یا قاضی تحقیق و یا به دستور آنان توسط ضابطین دادگستری و یا اهل خبره مورد وثوق قاضی انجام می‌شود.» مواد ۸۳، ۸۴، ۸۷، ۸۸ و ۸۹ همین قانون نیز به اهل خبره و نقش آنان در کشف جرایم اشاره کرده است. با یک نگاه کلی به قانون یادشده می‌توان اظهارنظر کرد که قانونگذار موضوع کشف علمی جرایم با دانش روز را جدی گرفته و ظاهراً خلأیی در این رابطه به نظر نمی‌رسد.

در بررسی روند تاریخی تقنین حاصل و حدود اختیارات در قوانین به نظر می‌رسد اصل تشریح نیاز به اجازه قضایی دارد ولی در شیوه و عملیات پزشکی در امور جنایی، پزشک کاملاً آزاد و مختار بوده و مطابق میل و صلاحدید علمی خود بایستی عمل نماید و البته با توجه به تصریح مواد ۸۵ و ۹۰ آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری، مقام قضایی می‌تواند در زمان عملیات پزشکی قانونی حضور داشته باشد. (رشادتی، ۱۳۸۷).

در ماده یک و بند اول قانون تشکیل سازمان پزشکی قانونی آمده است: به منظور انجام وظایف مشروح زیر، سازمان پزشکی قانونی کشور که در این قانون به اختصار سازمان نامیده می‌شود زیر نظر رئیس قوه قضائیه تشکیل می‌گردد: «اظهارنظر در امور پزشکی قانونی و کارشناسی آن، کالبدشکافی و انجام امور آزمایشگاهی و پاراکلینیکی به دستور مراجع ذیصلاح قضایی.».

کالبدشکافی، دستور قضایی یا تکلیف پزشک قانونی

چنین بیانی مؤید این برداشت است که دستور قضایی به کالبدگشایی نقش در عملکرد پزشک قانونی ندارد چه اینکه از نظر علمی امکان تعیین علت مرگ بدون کالبدشکافی و سایر اقدامات مقدور نمی‌باشد اگر قاضی تشریح را از پزشک نخواهد نیز پزشک قانونی بایستی با اقدام به آن مبادرت به تعیین علت مرگ نماید. البته در ظاهر امر این برداشت ممکن است با ماده یک آیین نامه اجرایی قانون تشکیل سازمان پزشکی قانونی مغایرت داشته باشد چه اینکه پزشک اصولاً بر اساس آنچه قاضی از او می‌خواهد بایستی اقدام نماید و درخواست قاضی نیز باید روشن باشد ولی به نظر می‌رسد به جهت گستردگی علل موجد مرگ از قبیل بیماری، حوادث، اتفاقات و یافته‌های ناشی از معاینات در اجساد مختلف و میزان تأثیر هر یک از این یافته‌ها در علت نهایی از مواردی است که بیش از تشخیص و استنباط مقامات قضایی و دادگستری به علم پزشکی و تخصص آن‌ها ارتباط پیدا می‌کند. کما اینکه علت تعیین شده توسط پزشک محترم قانونی نیز برای قاضی تکلیفی از جهت الزام به استنباط نوع خاصی از قتل را نمی‌نماید. لذا باید معتقد به دخالت با اهمیت هر دو گروه با رعایت تخصص مبتنی بر علم باشیم. (همان منبع).

تبصره یک ماده ۱ مقرر می‌دارد: «اظهارنظر پزشکی قانونی باید مستدل، روشن و متضمن شرح مشهودات و معاینات و مبتنی بر مدارک و ملاحظات علمی و آزمایشگاهی و با استفاده از روش‌های جدید و نتیجه‌گیری کافی باشد.» البته به موجب ماده یک آئین نامه اجرایی قانون فوق درخواست‌ها و دستورات مراجع ذیصلاح قضایی بایستی در چهارچوب وظایف قانونی سازمان، روشن، صریح و دربرگیرنده جهات کامل خواسته‌های کارشناسی و تشخیص‌های پزشکی قانونی نسبت به موضوع ارجاعی بوده و به امضای مقامات قضایی ذیربط رسیده باشد.

تبصره ۲ م ۱: متخلفین از انجام دستورهای مقامات ذیصلاح قضایی، مشمول حکم مندرج در قسمت اخیر ماده ۱۹ قانون آیین دادرسی کیفری خواهند بود.

پزشکان در صورت تخلف از انجام دستورات قضایی به مجازات ضابطین متخلف از انجام دستورات قضایی محکوم می گردند.

از بررسی روند تاریخی قوانین در موضوع بحث نتایج زیر حاصل می شود:

۱. برای پزشکی قانونی تشکیلات سازمانی در نظر گرفته شده است.

۲. علاوه بر جنبه کارشناسی عملکرد پزشکان قانونی که صرفاً در مقابل مقامات قضایی پاسخگو هستند وظایف دیگری نیز در بندهای دیگر ماده یک از قبیل پاسخ به استعلامات سایر دستگاه های دولتی، احراز صلاحیت داوطلبان پزشکی قانونی، همکاری علمی و آموزشی و تبادل اطلاعات علمی یا سایر مراکز آموزشی داخلی و خارجی به این سازمان محول گردید.

۳. تحقیقات پزشکی الزاماً به دستور مراجع ذی صلاح قضایی صورت می گیرد.

۴. تخلف از انجام دستورات قضایی موجب مسئولیت کیفری است.

ملاحظات علمی پزشکی قانونی

آنچه برای پزشکی قانونی ضرورت دارد: در وهله اول «دانش به هنگام و به روز» و در وهله دوم استفاده از «ابزار» برای تشخیص است. جدیدترین ابزار کشف جرم و جنایات باید به کار گرفته شود.

ماده ۶ قانون تشکیل سازمان پزشکی قانونی: در اجرای بند ۵ ماده یک قانون، سازمان می تواند ضمن برقراری ارتباط و مبادله اطلاعات روز علوم ذیربط با مراکز آموزشی و پژوهشی داخل و خارج از کشور نسبت به برگزاری سمینارهای علمی و تخصصی و با اعزام مدیران و کارشناسان خود جهت شرکت در کنفرانس ها و سمینارها و سمپوزیم های داخلی و بین المللی اقدام نماید. همچنین سازمان می تواند به منظور بالا بردن سطح اطلاعات علمی و تجربی نیروهای تخصصی و فنی خود افرادی را جهت طی دوره های مختلف تخصصی و فوق تخصصی و با بهره گیری از فرصت های مطالعاتی به مراکز آموزشی و پژوهشی معتبر داخل و یا خارج از کشور اعزام کند.

جرم و جنایت از قبیل قتل، ضرب و جرح، سرقت و... از دیرباز در اکثر جوامع وجود داشته و امروزه نیز در بیشتر کشورهای جهان خیلی از افراد قربانیان جرایم و جنایاتی هستند که متناسب با پیشرفت زمان شکل تازه ای به خود گرفته اند. امروزه یکی از وظایف نیروی انتظامی کشف جرم و جمع آوری دلایل و ارایه آن به تشکیلات قضایی است. در این میان پلیس علمی که نتایج بررسی های خود را در زمینه نحوه وقوع عمل مجرمانه و سایر مسایل مرتبط در اختیار دستگاه قضایی قرار می دهد، مبتنی بر دانش و تجربه در چارچوب یافته های علوم تجربی و ریاضی است (خرمشاهی، روزنامه شرق، شماره ۱۵۶۲).

در دنیای امروز با توجه به تحولات علمی در عرصه بررسی های جنایی، گام های بزرگی برداشته شده است. از بررسی اسلحه شناسی گردش خانها و بررسی دقیق و همه جانبه ی فاصله ها و جهت تیراندازی گرفته، انگشت نگاری، حشره شناسی جنایی، روانشناسی کیفری، آزمایشگاه های جنایی، تشخیص هویت ژنتیکی، استفاده از کامپیوترها و ... همه و همه ما را به این نقطه می رساند که استفاده از آخرین تکنیک ها و دستاوردهای علمی و تحقیق در راستای کشف جرائم از ضروریات دستگاه قضایی هر کشوری شمار می رود. این ضرورت، امروزه در دنیا به خوبی احساس می شود (عموی، ۱۳۹۱).

از سویی همانطور که می دانید کشف جرم و جمع آوری دلایل علیه فرد مشخص به عنوان متهم جرم از وظایف دادستان هاست. امروزه از طریق علم و با کمک میکروسکوپ، دوربین های عکاسی بخصوص دوربین های نوری، آزمایشات خونی، آثار انگشت و لکه ها و سیستم

میکروبیولوژی انواع و اقسام روش‌های شیمیایی و آناتومی و علوم طبیعی و روش‌های روانشناسی می‌توان محل وقوع جرم را کاملاً و به صورت دقیق بررسی و مجرم را شناسایی کرد. بدیهی است کارشناسان فنون و علوم مختلف می‌توانند در زمینه‌های گوناگون، پلیس علمی را در ارتباط با کشف جرایم یاری کنند ماحصل کلام آنکه «کشف علمی جرایم» در محاکم کیفری و نزد قضات جنایی باید بیش از پیش جایگاه والای خود را پیدا کند (خرمشاهی، پیشین).

برخی مشکلات پزشکی قانونی

الف - تعلل در ارائه خدمات به موقع

سازمان پزشکی قانونی کشور به عنوان سازمانی تخصصی و مستقل در قوه قضاییه، با بهره‌گیری از کارشناسان و با استفاده از فناوری‌های نوین در راستای کشف حقیقت و کمک به استقرار عدالت در جامعه، نظرات کارشناسی خود را در امور پزشکی قانونی به مراجع ذی صلاح ارائه می‌نماید. بیشترین حجم فعالیت این سازمان در حوزه امور بالینی انجام می‌شود. کمیسیون‌های پزشکی سازمان پزشکی قانونی کشور، پرونده‌های قصور پزشکی و همچنین اعتراض به نظریات کارشناسی پزشکی قانونی در حوزه‌های مختلف از جمله معاینات بالینی، تشریح، تعیین علت فوت و روان پزشکی و ... را بررسی می‌کند. بخش تشریح و بررسی صحنه جرم هم هرچند حدود ۴ درصد فعالیت‌های این سازمان را دربرمی‌گیرد اما از تخصصی‌ترین بخش‌های این سازمان به شمار می‌رود. در بسیاری موارد به ویژه در مرگ‌های غیرطبیعی یعنی مرگ بر اثر حوادث، قتل، مرگ‌های ناگهانی و ... صدور جواز دفن و گواهی فوت به عهده پزشکی قانونی است، یعنی کارشناسان پزشکی قانونی باید با معاینه جسد دلایل مرگ فرد را مشخص کنند تا حق و حقوقی از متوفی ضایع نشود. با توجه به گستره زیاد وظایف محوله، انجام هر یک از آنها نیاز به امکانات و تجهیزات سخت افزاری و نرم افزاری و نیروی انسانی متخصص دارد. طبق آمار سایت سازمان پزشکی قانونی کشور فهرست مراکز این سازمان در سراسر کشور تنها ۳۱۹ مورد است. درحالی که تعداد حوزه‌های قضایی بسیار بیشتر از این تعداد است. بنابراین در تعدادی از شهرها مرکز پزشکی قانونی وجود ندارد و در برخی شهرها نیز امکانات و تجهیزات و متخصص وجود ندارد. بنابراین چاره‌ای جز ارجاع موضوع به مرکز استان یا تهران وجود ندارد. این نقل و انتقال که زمان زیادی برای آن صرف می‌شود، بر ادله و روند دادرسی تأثیر مخربی دارد. نبود یا کمبود امکانات سازمان پزشکی قانونی خصوصاً در مباحث علوم آزمایشگاهی و علوم پزشکی باعث شده تا اظهارنظر سریع، علمی و قاطع آنان در پرونده‌های جنایی گاهی مواقع آن گونه که شایسته و سزاوار است صورت نگیرد و تأخیر در اظهارنظر موجبات تأخیر در رسیدگی به پرونده‌های جنایی و متعاقب آن موجبات نارضایتی بزه‌دیدگان شود. معمولاً در بسیاری از مراکز پزشکی قانونی، آزمایشگاه‌های تخصصی وجود ندارد و معمولاً پس از نمونه برداری، نمونه برای انجام آزمایش‌های موردنیاز به مراکز خاص ارسال می‌شود که به علت تعداد زیاد نمونه‌های ارسالی، معمولاً پاسخ دهی چند ماه زمان می‌برد درحالی که زمان در بررسی برخی ادله حیاتی است و گذشت زمان سبب از بین رفتن ادله یا عدم امکان اظهارنظر دقیق می‌شود. حل این مشکل اساسی نیازمند این است که قوه قضائیه با کمک مجلس منابع لازم جهت ایجاد آزمایشگاه‌های

تخصصی موردنیاز در شهرستان ها یا حداقل در مراکز استان های سراسر کشور را فراهم نموده و سازمان پزشکی قانونی با آموزش و تربیت نیروهای متخصص در آزمایشگاه های مذکور، استعلام های واصله را در اسرع وقت پاسخ دهند که بی شک پاسخگویی سریع، در بیشتر مواقع به حل مجهولات پرونده کمک نموده و موجب خواهد شد که پیگیری پرونده های جنایی که از حساسیت ویژه ای برخوردار است به شکلی منطقی و علمی انجام گرفته و با کشف جرم، آثار روانی منفی حاکم بر جامعه از بین رفته و با بازگشت آرامش، رضایتمندی مردم و بزه دیدگان نیز فراهم شود.

همچنین قانونگذار در راستای کاهش گستره مراجعات به سازمان پزشکی قانونی، بند «ج» ماده ۱۱۳ قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران سازمان پزشکی قانونی کشور را مجاز دانسته است خدمات پزشکی قانونی موردنیاز دستگاه های دولتی و غیردولتی، نهادهای عمومی، مراکز تشخیصی و درمانی، بیمه ها، مردم و بخشی از وظایف مذکور در ماده (۱) قانون تشکیل سازمان پزشکی قانونی کشور مصوب ۱۳۷۲/۴/۲۷ به استثنای اظهارنظر در امور پزشکی قانونی و کارشناسی آن، کالبدشکافی و انجام امور آزمایشگاهی و پاراکلینیکی به دستور مراجع ذی صلاح قضایی را با اعمال نظارت کامل به گروه پزشکی معتمد که به این منظور تعیین خواهند شد واگذار نماید. سازمان پزشکی قانونی در زمینه های گوناگونی فعالیت می کند و جهت انجام هر یک از آنها نیز نیاز به امکانات و تجهیزات ویژه به خصوص نیروی متخصص و ورزیده دارد. این در حالی است که به غیر از تهران تقریباً در سایر شهرها هیچ یک از مراکز پزشکی قانونی امکانات و تجهیزات و متخصصین موردنیاز را به طور کامل در اختیار ندارند. لذا در این مراکز در صورت لزوم به جز ارسال موضوع به تهران راه دیگری باقی نمی ماند. این نقل و انتقال که زمان زیادی برای آن صرف می شود، بر روند دادرسی نیز تأثیر منفی می گذارد. تجهیز مراکز مختلف در سایر استان ها برای رفع مشکل مذکور ضروری است.

به عنوان نمونه در پرونده ای که منجر به صدور دادنامه قطعی شماره ۹۳۰۹۹۷۰۹۰۹۲۰۰۲۵۲ مورخ ۱۳۹۳/۰۸/۱۰ شده است، تقاضای ارجاع امر به هیأت سه نفره کارشناسی شده است که پزشکی قانونی خراسان رضوی اعلام می کند چنانچه طرفین اعتراضی به نتیجه آزمایش ژنتیک داشته باشند بهتر است به مرکزی دیگر مانند تهران یا اصفهان یا شیراز ارجاع شود (سامانه ملی آرای قضایی).

ب- عدم اعلام قطعی و دقیق نظر کارشناسی

پرونده هایی وجود دارد که اعلام نظر قطعی و سریع در آنها امکان پذیر نیست مانند تصادفات جرحی، جراحات عمد و هر مورد مشابه دیگر که در آن نتوان تا زمان استقرار جنایت اظهارنظر کرد. زیرا به عنوان مثال دیه شکستگی عضوی که دارای دیه قدر است زمانی که بدون عیب بهبود یابد با زمانی که با عیب و نقص اصلاح شود متفاوت است (ماده ۵۶۸ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲). ممکن است در مواردی، به علت نبودن متخصص و تجهیزات لازم و یا حجم کاری از انجام برخی امور خودداری شود یا ارباب رجوع را معطل کرد. این امر علاوه بر هزینه و وقت اضافی که بر ارباب رجوع بار می کند، باعث اعمال سلیقه های شخصی و در موارد کوتاهی مراکز مربوط و به

دنبال آن اعتراض مراجعین و نارضایتی می شود که هر یک از آنها بر اعتبار نظام عدالت کیفری اثری منفی می گذارد. در مواردی نیز پزشکی قانونی بدون دلیل خاصی از اعلام نظر نهایی خودداری می کند. این امر نیز باعث می شود که اگر فرد وکیل نداشته باشد مجدداً طرح شکایت کند یا حتی قاضی پرونده را به اشتباه مختومه کند که باعث افزایش آمار پرونده ها و مراجعات به دستگاه قضایی می شود.

ج-ابهام و تعدد رویه

طبق تعریف ماده ۱۷ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، دیه اعم از مقدر و غیرمقدر، مالی است که در شرع مقدس برای ایراد جنایت غیرعمدی بر نفس، اعضا و منافع و یا جنایت عمدی در مواردی که به هر جهتی قصاص ندارد به موجب قانون مقرر می شود. اما بعضی از صدمات و جراحات و برخی اعضای بدن خصوصاً اعضای داخلی دیه معینی ندارند زیرا در زمان صدر اسلام در مورد آنها حکمی صادر نشده است (شاید چون از وجود آنها یا عملکردشان اطلاع نداشته اند). در این گونه موارد قاعداً طبق مواد مختلف قانون مجازات اسلامی از جمله ماده ۵۵۹ ارش قابل مطالبه است و دادگاه با لحاظ نوع و کیفیت جنایت و تأثیر آن بر سلامت مجنی علیه و میزان خسارت وارده با در نظر گرفتن دیه مقدر و با جلب نظر کارشناس میزان آن را تعیین می کند. اگرچه ماده ۴۴۹ قانون مجازات دادگاه را تعیین کننده میزان ارش دانسته ولی نقش اصلی و غالب بر عهده پزشکان قانونی است. چگونگی تعیین ارش می تواند یکی از مسائل و مشکلات دادگستری ها و مراکز پزشکی قانونی باشد زیرا قاعده و تعریف دقیق و جامعی از چگونگی برآورد ارش در متون فقهی و قوانین جزایی ایران وجود دارد و تعیین میزان دقیق آن میسر نبوده و بسته به اینکه کارشناس پزشکی قانونی نوع صدمه وارده را چه تشخیص دهد از پرونده ای تا پرونده دیگر و از شهری تا شهر دیگر متفاوت است و این یعنی ممکن است برای صدمه و جراحاتی مشابه، ارش و محکومیت متفاوت در نظر گرفته شود که مصداق بارز تبعیض و بی عدالتی است و موجب بی اعتمادی به نظام عدالت کیفری می شود. با توجه به اینکه محاسبه و پرداخت ارش و دیه در قوانین سایر کشورها به سبک و شیوه قانون ما مرسوم نیست (اگر دیه را خسارت بدانیم که بنا به دلایل فراوان که جای بحث آن در این رساله نیست، دیه خسارت است، نباید میزان آن مشخص باشد و بنابراین ارش نیز خسارت بوده و تابع میزان خسارت است)، منابع علمی معتبر و بین المللی به صورت مستقیم برای پزشکان قانونی و سایر محققین و کارشناسان قابل استفاده نخواهد بود. بنابراین هر کسی در این بادیه طریق خود می رود و از ظن و فهم خود در فهم و تفسیر قوانین دیات و تعیین میزان ارش اظهارنظر می کند. نتیجه چیزی جز تشتت آرا و تفاوت نظرات کارشناسی پزشکان قانونی و تضییع حقوق مراجعین نیست. بنابراین بهترین شیوه برای ارتقای کیفیت گزارش های پزشکی قانونی و ایجاد وحدت رویه در ارائه نظرات؛ برنامه ریزی جهت برگزاری دوره های آموزشی، تدوین و ابلاغ دستورالعمل های لازم و نظارت دقیق و مستمر بر اجرای آنها، همراه با ابهام زدایی از قوانین و مقررات مربوطه می باشد. روندی که به نظر می رسد پزشکی قانونی به سهم خود شروع کرده است. (سامانه آراء قضایی).

بحث و نتیجه گیری

در نتیجه، پزشکی قانونی یک رشته ضروری است که شکاف بین مراقبت های بهداشتی و سیستم قانونی را پر می کند. مشارکت های آن بسیار فراتر از موارد فردی است و نقش مهمی در تضمین عدالت، افزایش ایمنی عمومی و اطلاع رسانی به سیاست های بهداشتی دارد. استفاده از تکنیک های علمی پیشرفته به کارشناسان پزشکی قانونی اجازه می دهد تا شواهد دقیق و قابل اعتمادی را ارائه دهند که برای تحقیقات جنایی و دعاوی مدنی حیاتی است. همانطور که جامعه به تکامل خود ادامه می دهد، اهمیت پزشکی قانونی تنها افزایش می یابد و بر نیاز به تحقیقات مداوم، آموزش و همکاری بین متخصصان پزشکی و حقوقی تاکید می کند. در نهایت، پزشکی قانونی نه تنها به حل جرایم کمک می کند، بلکه حس مسئولیت پذیری و اعتماد به سیستم قضایی را تقویت می کند و آن را به سنگ بنای یک جامعه عادلانه و عادلانه تبدیل می کند.

منابع:

- ۱- ادیب، محمد حسین، ۱۳۲۷، پزشکی قانونی، انتشارات شرکت سهامی چهر، تهران
- ۲- آخوندی، محمود، گفتگو با روزنامه حمایت، <http://rahemaghsoud.ir>
- ۳- بی آزار شیرازی، عبدالکریم، ۱۳۸۳، پزشکی قانونی در فقه و حقوق اسلامی، فصلنامه علوم انسانی، ویژه نامه حقوق
- ۴- جعفر رشادتی، ۱۳۸۹، نقش پزشکان قانونی در معاینه اجساد بر اساس قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور کیفری، مجله پزشکی قانونی، ۱۵(۳)، ۱۹۹.
- ۵- خرمشاهی، عبدالصمد، ۱۳۹۱، روزنامه شرق، شماره ۱۵۶۲، <https://www.magiran.com/article/2528609>
- ۶- دانش پرور، حمیدرضا، ۱۳۸۴، نقش آناتومی در تعیین هویت، سازمان پزشکی قانونی، معاونت آموزشی
- ۷- روزنامه ایران. شماره ۴۵۹۴ ۸۹/۶/۱۵. صفحه ۲۰ اندیشه. magiran.com.
- ۸- عمویی، محمود، ارتکاب جرم ومداخلات پزشکی، ش ۸۷۸، www.pezeshkyemrooz.ir
- ۹- کراچیان، فاطمه، ۱۳۹۰، نگاهی به جایگاه پزشکان در ایران باستان و قانون حمورابی، مجله اخلاق و تاریخ پزشکی، دوره چهارم، شماره ۲،

Briefly on the importance of forensic medicine in Iran

Taha Islami

Master's degree in criminal law and criminology, Islamic Azad University, Tabriz branch

Mohammad Ali Naseri Nia

Master of Public Law, Islamic Azad University, Tabriz branch

Mahdi Mohammadi Rafat Panah

Master's degree in criminal law and criminology, Islamic Azad University, Tabriz branch

Abstract

Forensic medicine plays an important role at the intersection of health care and the legal system, providing essential insights into the causes and circumstances surrounding injuries and deaths. This article highlights the importance of forensic medicine in criminal investigations. By applying medical knowledge in legal matters, forensic experts help to identify the victims, determine the cause of death and assess the injuries, thereby contributing to justice and accountability. Additionally, advances in forensic techniques, such as DNA analysis and toxicology, have increased the accuracy and reliability of evidence presented in court. Finally, the importance of forensics goes beyond individual cases. It also serves as a vital tool for social safety, helping to prevent crime and informing public health policy.

Key words: forensic medicine, autopsy, criminal laws